

SLOVENCİ V AVSTRO-OGRSKI

1867 (uvedba dualizma) – **1918** (razpad AO)

1848 → program **Zedinjena Slovenija** (predvideva združitev vseh slovenskih dežel (Kranjske, Štajerske, Koroške, Goriške in Istre s Trstom) z enotnim zborom, avtonomijo in slovenskim jezikom kot uradnim in učnim jezikom. Ta program ne zahteva propada Avstrijske monarhije. Avstrija bi se morala preurediti iz izrazito centralistične v federativno ureditev).

1859 → Avstrija v vojni s Francijo izgubi Lombardijo

1850 - 59 → **Bachov absolutizem** (neoabsolutizem): v tem obdobju samo **kulturno delovanje Slovencev** – Mohorjeva družba izdaja slov. knjige, novo cerkveno središče v Mariboru...

1860 - 67 → priprava ustave (USTAVNA DOBA), kurijski volilni sistem (relativni cenzus! → Nemcem zagotavljal večino v parlamentu, temeljil na narodnostni in socialni nepravičnosti)

- oktobrska diploma (federalizem – konzervativci)
- februarski patent (centralizem – liberalci)
- Začetek slov. političnega angažiranja
- Živahno kulturno udejstvovanje (čitalnice – Levstik → prirejali so BESEDE –kulturne in zabavne prireditve) večja se ugled slovenščine)
- Mladoslovenci (Levstik, Jurčič), Staroslovenci (Bleiweis, Lovro Toman)
- Telovadno društvo Južni sokol
- Slovenska matica (nastala iz ljubljanske čitalnice – založba)
- Dramsko društvo (predhodnik SNG)

1866 → Avstrija v vojni s Prusijo izgubi Benečijo

1867 → zmaga Slovencev na deželnozborskih volitvah na Kranjskem

- **uvedba dualizma** (Slovenci izgubijo Prekmurje, večji pritisk germanizacije, ločitev od Hrvaške)
- **decembrska ustava** (uzakoni demokratične pravice, tudi pravico do združevanja)

1868 - 71 → triletno obdobje taborskega gibanja

Taborsko gibanje

Tabor = množično srečanje/shod na prostem

Dr. Janez Pleterški je ta čas označil za "čas plebiscita" → ker so se večinsko odločali in nastopali enotno, za skupno dobro.

- tabore so začeli organizirati Mladoslovenci, kasneje postanejo vseljudski
- obdobje trajalo **3 leta**
- v glavnem so nastajali na severni etnični meji (zaradi germanizacijskega pritiska)
- na taborih je sodelovalo prb. 5000-6000 ljudi
- zajeli so tudi preprosto ljudstvo

- organiziranih je bilo **18 taborov** – prvi v Ljutomeru, pomemben pa je tudi tabor v Vižmarjih, ki se ga je udeležilo 30000 Slovencev
- oblast (vlada grofa Karla Hohenwarta) je tabore po treh letih prepovedala, saj so postali preveč množični
- na taborih so Slovenci nastopali združeni, za skupno dobro

Zahteve, ki so se pojavljale:

- ideja Zedinjene Slovenje
- ustanovitev slovenske univerze
- tesnejši stiki s hrvaškimi deželami (odziv na dualizem)
- lokalne zahteve
- poučevanje v slovenskem jeziku

1873 → uvedejo se državnozborovske volitve; Slovenci so spet razenoteni in v dunajski državni zbor so izvoljeni le trije

- ni več nobene enotnosti, kriza → to še poglobi germanizacijo

1875 → 15-letno obdobje sloge (enotnost slovenskega političnega tabora)

Takratni ministrski predsednik Avstrije je bil Taaffe. On je hotel obvladati Nemce tako, da se je opiral na nenemške narode v monarhiji (vodil je t.i. drobtinčarsko politiko) → slovenski poslanci so ga podprli

V tem obdobju se je kulturna raven na Slovenskem dvignila:

- večala se je raba slovenščine
- število slovenskih uradnikov se je povečalo
- nove šole, bolnišnice
- veliko literarnega ustvarjanja

Slovenci so v tem obdobju razdeljeni na **LIBERALCE** (Mladoslovenci) in **KONZERVATIVCE** (Staroslovenci). Imeli so **skupen cilj** – upreti se germanizaciji (v ta namen so ustanovili **DRUŽBO SV. CIRILA IN METODA**, v okviru katere so predvsem ustanavljali slovenske šole). Liberalci so tako morali popustiti, politika je bila konzervativno usmerjena – vendar le navzven. V tem času se poveča vpliv Cerkve, ta namreč razlaga, da je liberalizem kriv za agrarno krizo in s tem pridobi kmete).

Anton Mahnič → izraziti konzervativec, vse je podredil veri (tudi interese naroda); vplival je na konec obdobja sloge, ker so liberalci nasprotovali → "Bog je razdelil narode na nadrejene in podrejene." – odklanjal program Zedinjene Slovenije

Jakob Misija → novi ljubljanski škof, zelo katoliško naravnani in zelo radikalen

1890 → konec obdobja sloge, nastanek **PRVIH POLITIČNIH STRANK:**

- 1892: Katoliška narodna stranka (**KNS**) – kasneje SLS → meščanska (klerikalci)

- 1894: Narodno napredna stranka (**NNS**) → meščanska (liberalci)
- 1896: Jugoslovanska socialdemokratska stranka (**JSDS**) → delavska

KNS

- **klerikalno, konzervativno** usmerjena
- vodja je bil Ivan Šuštaršič, kasneje Anton Korošec
- izdajali so svoj časopis **Slovenec**
- zagovarja "vse za vero, dom, cesarja"
- sodelovanje z oblastjo
- izrazito **neradikalna, oportunistična** ("obračanje po vetru")
politika
- člani so duhovniki
- zagovarja program Zedinjene Slovenije (slovensko avtonomijo)
- meščanska, vendar ima volilno bazo na podeželju (kmetje)
 - duhovniki so imeli najtesnejši stik s kmeti
 - ogromno je pripomoglo tudi **Krščansko socialno gibanje**, ki je naredilo ogromno, da bi preprečilo težko stanje kmeta
 - papež **Leon XIII.** je obsodil izkoriščanje delavca na račun čimvečjega dobička, pravi, da država mora pomagati in predlaga spoštovanje krščanskih načel → delo *Rerum novarum* (O novih stvareh) → **krščanski solidarizem**
 - **Janez Evangelist Krek** → začne pomagati konkretno kmetom in delavcem s tem, da organizira **posojilnice** (nižje obresti!) in **hranilnice**
- volilni cenzus se niža, vse dokler ni odpravljen leta 1907 ko se uvede splošna volilna pravica → s tem kmečko prebivalstvo pridobiva volilno pravico

NNS

- zagovarja **liberalna načela** (svobodno gospodarstvo, enoten trg)
- geslo "vse za narod, napredek in omiko"
- časopis **Slovenski narod**
- **meščanska** stranka
- volijo jo obrtniki, izobraženci, učitelji, zdravniki, odvetniki, vaški veljaki (kmetje, ki se ukvarjajo tudi npr. z gostinstvom)
- Ivan Hribar (hkrati tudi župan Ljubljane)
- Zahtevali so narodno avtonomijo
- Zagovarjali splošno, a ne enako volilno pravico

JSDS

- zagovarjali uveljavitev **delavske zakonodaje**:
 - krajši delavnik
 - višje plače

- zavarovanje
- pokojnine
- dopusti
- za uveljavitev **socializma**
- temelji na marksizmu
- ta stranka je povezala slovenske in hrvaške delavce (v Istri)
- časopis **Rdeči prapor**
- nima velikega vpliva (delavstva in industrije ni bilo dosti) – razen v Trbovljah, Hrastniku, Zagorju (rudniki!)

Jugoslovanska ideja

Vse stranke so imele svoj narodni program (jugoslovanska ideja), vendar je obstajalo več različic. Ti programi so nastali predvsem iz strahu pred germanizacijo.

1.) **KNS** (skupaj s Hrvaško Stranko prava) zagovarja **TRIALIZEM** (trovladje). Po tem programu bi se AO morala preurediti na 3 enakopravne dele, 3. del bi bil jugoslovanski; meje AO se s tem ne bi spremenile, znotraj bi vladala ista krona in Slovenci bi uresničili program Zedinjene Slovenije (dobili bi avtonomijo). Jugoslovanski del je obsegal: Slovenske dežele, Hrvaško, Slavonijo, Istro, Vojvodino, Dalmacijo, Bosno (Berlinski kongres! – aneksija Bosne 1908)

2.) Idela **NOVO-ILIRIZMA**:

- Zagovarjali so jo liberalci, ki so želeli večji trg in večji narod
- Želeli so ustvariti en jezik, eno pisavo, eno kulturo in en center → torej združitev jugoslovanskih narodov
- Slovenščina bi s tem postala narečni jezik, govorili bi srbohrvaško in pisali v cirilici

3.) **JSDS** predstavi svoj program v **TIVOLSKI RESOLUCIJI**:

- "AO naj se preuredi tako, da bo svojim narodom dala kulturno avtonomijo."
- Gre za idejo novo-ilirizma
- **Ivan Cankar** je bil član te stranke, vendar je ta program kritiziral; svoje mišljenje je predstavil leta 1913 na predavanju Slovenci in Jugoslovani. On je zagovarjal samo politično združitev, tako bi se ohranila narodna avtonomija → **FEDERALIZEM** (to se tudi zares zgodi, vendar šele leta 1945 s Titom – 6. republik: Slovenija, Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Srbija, Črna gora, Makedonija)

4.) **PREPORODOVCI**

- Ime po reviji Preporod
- Mladi izobraženci, gimnazijci
- Edini, ki so se bili pripravljene boriti, zelo radikalni
- Cilj so videli v razvalinah AO ter v politični združitvi južnoslovanskih narodov v skupno državo

- Povezani so bili z Mlado Bosno

Gospodarske razmere na Slovenskem

- prevlada **kmetijstvo**:
 - mala kmečka posest
 - kmet ima še vedno dolg do države, nima veliko sredstev
 - sledijo agrarne krize (kmet se zadolži, kmetijo proda za zelo nizko ceno t.i. vaškim oderuhom, lahko pa se tudi izseli - v ZDA, Nemčijo, Belgijo)
 - v tujini ti ljudje zasedajo najnižja delovna mesta (moški so pristaniški delavci, ženske so perice, pomočnice)
 - grede z namenom, da se vrnejo
 - živeli so zelo težko
 - s položajem kmeta se ukvarja Krek
 - zaradi nižanja volilnega cenzusa kmetje dobivajo pravice
- **neagrarno področje** doživlja industrializacijo (rudarstvo, železarstvo, papirništvo, lesna industrija, obutvena industrija...)
 - prihaja do vdora tujega kapitala (predvsem nemškega in francoskega), domači kapital prevladuje le v domačih dejavnostih
 - 1857 → dokončana železnica Dunaj - Trst
 - 1869 → **KID** (Kranjska industrijska družba) - to je povezava železarskih obratov, prevladuje avstrijski kapital
 - 1873 → **TPD** (Trboveljska premogokopna družba) - povezava rudnikov v Zasavju
 - Razvije se denarno zadružništvo (posojilnice, hranilnice → začetnik Josip Vošnjak)
- Kranjska je v tistem času med srednje razvitimi deželami Avstrijske polovice → najbolj je bil razvit Dunaj z okolico + Češka, najmanj pa Dalmacija

Kulturne razmere na Slovenskem

- uveljavljanje **slovenščine** v javnem življenju, vendar enakopravnega položaja z nemščino ne doseže:
 - časopisje, revije → npr. **Ljubljanski zvon**
 - Mohorjeva družba izdaja veliko slovenskih knjig
 - Posamezniki, ki so pripomogli k rabi slovenščine:
 - **Arhitektura**: Plečnik
 - **Glasba**: Ipavec
 - **Fizika**: Jožef Štefan
 - **Slikarstvo**: Jakopič, Jama
 - **Književnost**: Cankar, Kette, Župančič, Murn (modernisti), Zofka Kveder
- **ženske** so bile še vedno izpostavljene, v politiki niso smele sodelovati; če so delale v državni službi in so se poročile, so morale službo pustiti
- dovoljeno jim je bilo sodelovati na **kulturnem** in **dobrodelnem** področju, kjer so bile zelo aktivne

- organizirale so veliko dobrodelnih akcij in akcij za enakopravnost žensk
- ženske, ki so plačale davek, so dobile volilno pravico, ne pa tudi glasu (namesto nje je obkrožil mož, brat..)
- **šolstvo:**
 - 8-razredne osnovne šole
 - Po 4ih razredih si se lahko vpisal v "gimnazijo"
 - V večini slovenskih šol je bila slovenščina je kot učni predmet (razen v dveh slovenskih gimnazijah - Šentviška in Goriška)
 - Veliko dvojezičnih (utrakvističnih) šol

RAZMERE PRED I. SVETOVNO VOJNO

Gospodarske razmere:

- industrializacija (težka industrija)
- prihaja do **monopolnih povezovanj** (podjetja se povezujejo zaradi lažjega boja s trgov in preživetja gospodarskih kriz)
- pretežno industrijska je le VB → razvitost industrije pada proti vzhodu
- razvoj industrije narekuje **imperialistično politiko**

Delitev Evrope na antantne in centralne sile

- glede na to ali imajo ali pa nimajo kolonij
- med tema taboroma prihaja do številnih kriz do leta 1914
 - 2 krizni ozemlji (**Balkanski polotok** in **severna Afrika**) → Turško ozemlje (vzhodno vprašanje)
 - Interes za Balkanski polotok so imele AO, Rusija in Nemčija
 - Interes za S Afriko pa Francija, Italija in VB

Antanta:

- VB (monarhija)
- Francija (republika)
- Rusija (absolutistično carstvo)

o vse so zagovarjale Status Quo

Velika Britanija:

- o VB je imela problematičen odnos do kolonij (ozemlje, kjer prevladuje belo prebivalstvo ima drugačen status - dominjon → Kanada, Nova Zelandija, Avstralija, J Afrika → vse to so povezali v Britanski imperij
- o Problem je VB imela tudi z Irci, ki so hoteli avtonomijo, vendar so bili versko neenotni → ta problem rešijo šele po I. svetovni vojni, ko severna Irska ostane pod VB, južna pa dobi samostojnost

Francija:

- o Izvaja agresivno politiko na kolonialnem področju
- o Poleg tega jo pretresajo številne notranjepolitične krize (padci vlad, predčasne volitve...)
- o Pojavi se afera Drifus (žid v francoski vojski, obsojen posredovanje tajnih podatkov Nemcem)
- o Ta dogodek povzroči porast antisemitizma
- o Izkazuje se, da je Drifus nedolžen, vendar ga v vojsko kljub temu ne sprejmejo več

Rusija:

- o 1905 → revolucija v Sankt-Petersburgu, ki je posledica ruskega poraza v vojni z Japonci (izgube ozemlja)
- o Revolucija je zatrta → "Krvava nedelja" - pobitih več 1000 ljudi
- o Ruski car postavi DUMO (parlament), katere člane postavi sam
- o Rusija vstopi v vojno kot najbolj zaostala država

Centralne sile:

- Nemčija (cesarstvo)
- Italija (ustavna kraljevina)
- AO

Nemčija:

- o Nemško gospodarstvo se usmeri v vojno industrijo (naraste jeklarstvo, kemična industrija)
- o Najbolj agresivna politika

Italija:

- o Gospodarsko razviti sever, kmetijski jug → velik val izseljevanja (agrarne krize, propad kmetov)
- o Narašča zlasti iredentizem (želijo, da se jim pridruži ozemlje, kjer živijo Italijani - AO, malo tudi FR)
- o Čeprav je z AO v istem tabor, si želi njenega ozemlja
- o V vojno vstopi na strani antante

1878 → Berlinski kongres (posledica rusko-turške vojne)

- dogovorijo se glede nove politične situacije na Balkanu (vzhodno vprašanje)
- na Balkanu nastanejo **4 nove države** (Srbija, Črna gora, Romunija, Bolgarija)
- SR in ČG namenoma nimata skupne meje (koridor)
- Določijo, da AO lahko okupira Bosno (tako je Bosna formalno še vedno turška, vendar z njo upravlja AO)
- Balkan pred I. svetovno vojno postane eno od glavnih kriznih žarišč

BALKAN

1903 →

- na **Hrvaškem** pride do demonstracij v Zagrebu (razlog je **Hederwary**, ki je na oblasti 20 let in izvaja madžarizacijo – tega leta mora odstopiti)
- v **Bosni** je bil **Kallay** (avstrijec), ki je hotel osamiti Boso (Bosenski narod!) in prav tako mora odstopiti
- v **Srbiji** pride do **državnega udara**, ki sproži zamenjavo dinastije – Obrenoviče (naslanjajo se na AO) zamenjajo Karađorđevići (naslanjajo se na Rusijo)
- **makedonski narod** se upre Turkom → **Ilindenska vstaja** → zatrta in to ozemlje ostaja turško

1908 →

- AO je izkoristila razmere v Turčiji (notranja nestabilnost), zato pride do **aneksije Bosne** (AO s tem krši Berlinski kongres)
- to sproži aneksijsko krizo (Srbi imajo idejo Velike Srbije in zato protestirajo)
- krizo rešijo Angleži po diplomatski poti

1912/13 → dve Balkanski vojni

- 1911 je ustanovljena **Balkanska zveza** (članice so Bolgarija, Srbija, Črna gor in Grčija → vse mejijo na Turčijo)
- Vzrok je bil, ker so te države želele napasti Turčijo- hotele so ozemlje Albanije in makedonsko ozemlje
- 1912 uspešno napadejo Turčijo → Turki se umaknejo, Srbi dobijo dostop do morja, ostali pa si razdelijo makedonsko ozemlje
- Po I. svetovni vojni → **LONDONSKA KONFERENCA** (določijo, da se mora Srbija umakniti z albanskega ozemlja in ustanovi se nova država – Albanija; tako so Srbi ostali brez kosa ozemlja in začne se odpor proti Bolgariji, ki je dobila velik del makedonskega ozemlja)
- 1913 → **II. Balkanska vojna** (med članicami zveze)
 - o Proti Bolgariji se borijo Srbija, Črna Gora, Grčija in Romunija, ki ima interes za bolgarsko ozemlje
 - o Bolgari izgubijo po dveh mesecih → pride do podpisa miru v Bukarešti → izid je **nova delitev Makedonije** (Egejska Makedonija pripade Grčiji, Pirinska (V) Makedonija pripade Bolgariji, velik del (Vardarska Makedonija) pa pripade Srbiji)
 - o Pomembno je tudi to, da nobena od teh držav ne priznava Makedoncev kot naroda (prvič so priznani šele leta 1945 – Jugoslavija)

AO se je bala močne države na Balkanu, saj bi bil tako onemogočen njen prodor na JV → po II. Balkanski vojni pa nastane močna Srbija (ki ima tudi zavezništvo ČG).

28.6.1914 → atentat na prestolonaslednika v Sarajevu

(*nekaj stoletij prej na ta datum - Kosovska bitka)

I. SVETOVNA VOJNA

- spopad med dvema političnima taboroma in njunimi zaveznicami

VZROK: Imperializem

POVOD: atentat na prestolonaslednika

- Sarajevo je bilo takrat v AO
- Avstrijci so ta dogodek izkoristili, da so napadli Srbijo in ji dali ultimat

Potek: Prestolonaslednik Ferdinand obišče Sarajevo (vojaške manevre - urjenje in izkazovanje vojske). S seboj vzame tudi ženo Zofijo, s katero sta imela dober odnos, čeprav je ona pripadala nižjemu stanu → v avtomobilu sta se vozila po ulicah → atentatorji (člani Mlade Bosne) - najpomembnejši je bil **Gavrilo Princip**, ki je uspešno streljal in ubil oba. Ujamejo ga in umre v strašnih mukah, star 20 let.

AO je Srbijo obsodila, da je finančno in vojaško podpirala atentatorje in postavili so jim **ultimat** → nanj naj bi Srbija odgovorila v 48-urah (cilj je namreč bil, da Srbija temu ultimatu ne ugoditi). Srbi si vojne niso želeli, saj so jo praktično ravno končali, vendar je AO zahtevala previsoko ceno (npr. da morajo obsoditi vse državne uslužbence, ki so protiavstrijsko naravnani; da pridejo v Srbijo avstrijski preiskovalci in raziščejo razmere, ki so privedli do atentata → s tem pa bi AO kršila suverenost države)

1 Mesec po atentatu AO napade Srbijo. Vojna je trajala več kot 4 leta in je zahtevala preko 20 milijonov žrtev; to je posledica novih orožij, imperialistične politike (ki je od mnogih držav zahtevala, da se preusmerijo v vojno industrijo).

Orožje:

- bojni plini (niso prvič uporabljeni) - npr. iperit (žge kožo)
 - avtomatsko orožje (mitraljezi, strojnice...)
 - tanki (prvič se pojavijo leta 1916)
 - letala (izvidniška)
- } Velik napredek; uporabljeni pa predvsem v II. svetovni vojni

Nov način bojevanja: FRONTALNI

Fronte: v glavnem se niso premikale (pozicijske vojne); vsaka stran se okoplje, na vrhu so vreče peska, bodeče žice → streljanje; ko so se ustavili, so oskrbeli žrtve in potem spet nadaljevali

*prihajalo je tudi do spopadov mož na moža (sploh na Soški fronti)

LETO 1914

- odpre se **Balkansko bojišče** (ko AO napade Srbijo - 28.7.1914)

- v roku 14 dni so v vojno vključene vse članice (Anglija, Francija, Nemčija in Rusija), razen Italije
- odpreta se **zahodna** in **vzhodna** fronta
- Z fronta: **Bitka na Marni** – velja za prelomnico v I. svetovni vojni, oblikuje se pozicijska vojna, cilj je bil zavzeti Pariz
- Balkansko bojišče: **Bitka na Ceru**, **Bitka pri Kolumbari** → Srbija dvakrat porazi AO
- Vojna je zajela tudi kolonije → glavni cilj je bil, da VB z ladjami prepreči Nemčiji stik s kolonijami

LETO 1915

- na Z fronti Nemci prvič uporabijo **bojne pline**
- **zapre se Balkansko bojišče** (ker se v vojno vključijo tudi Bolgari, na strani AO in tako se srbska vojska in vlada umakne na otok Krf)
- v vojno vstopi tudi **Italija** in sicer na strani antante, saj ji je le-ta obljubila ozemlje, ki pripada AO → aprila Londonski sporazum (obljubijo jim: J Tirolsko do Brennerja, Trst, Gorico, del Kranjske, Istro, Dalmacijo z otoki, del albanskega primorja, otočje Dodekanes (v Turčiji))
- z vstopom Italije v vojno se **odpre Soška fronta**, ki je potekala od Jadrana do Švicarske meje – 600 km), glavne bitke so potekale v Posočju

Soška fronta:

- obstaja od maja leta 1815 do konca oktobra 1817
- 1. leto se odvijejo 4 ofenzive, od skupnih 12 (11 so jih začeli Italijani)
- Ta fronta je imela težke pogoje bojevanja (borili so se na gorah – Krn, Kolovrat; ker okopavanje zaradi snega ni bilo možno so nastajale **KAVERNE** – votline; posluževali so se tudi **mulatijer** – preskrbovalnih poti)

LETO 1916

- Z fronta: **bitka pri Verdunu** (traja 300 dni), **Bitka pri Sommi** → ogromno število žrtev z nič kaj bistvenimi spremembami
- Pomorska bitka – **Bitka pri Jutlandu** (Danska) – bitka med angleško in nemško mornarico; Nemci so začeli uporabljati podmornice, ki torpedirajo vse
- 22. novembra umre Franc Jožef I., in nasledi ga Karel I.
- Začnejo se pojavljati mirovne pobude (papež, socialdemokrati, Karel I.)
- Nemci celo ponudijo Angležem mir, vendar naj bi bili oni zmagovalci in Anglijo so potisnili v podrejen položaj
- Odpre se Solunska fronta

LETO 1917

- Rusija: dve revoluciji
- v vojno vstopijo **ZDA** na strani antante, saj jim je bil cilj da le-ta zmaga
- na Z fronti začnejo uporabljati tanke (vendar so ti bolj na preizkušnji), vojakom se pridružijo Američani

- Soška fronta: 24.10 . → **Čudež pri Kobaridu**, po tem se zapre

Leto 1917 je pomembno tudi zaradi dogodkov na Dunaju. Maja novi cesar skliče državni zbor (parlament) in na tem državnem zboru slovenski, hrvaški in srbski poslanci, zbrani v jugoslovanskem klubu, izdajo **MAJNIŠKO IZJAVO** ali DEKLARACIJO. Ta majniška izjava je **IDEJA TRIALIZMA**, kajti zahteva preureditev monarhije tako, da bi južni Slovani znotraj nje dobili samostojnost in bi jih vezala le krona. Leto dni pred koncem vojne oni torej še vedno ne razmišljajo o propadu monarhije, ampak le o njeni preureditvi. Svoje zahteve pa so predstavili tudi Češki in Poljski poslanci, ki pa so zahtevali samostojnost.

Poleg te izjave pa dobimo julija istega leta še **KRFSKO DEKLARACIJO** (na Krf so se zatekli Srbi - vlada, vojska - ko je Srbija okupirana). To izjavo sestavijo člani **JUGOSLOVANSKEGA ODBORA**. Ta odbor se je formiral v Londonu na začetku vojne, formirali pa so ga jugoslovanski emigranti iz Avstro-Ogrske. Predstavnik tega odbora je bil Ante Trumbić. Člani tega odbora in predstavniki srbske vlade sprejmejo Krfsko izjavo, ki govori o združitvi vseh južnih Slovanov v samostojno demokratično državo, pod dinastijo KARADORĐEVIĆ.

REVOLUCIJI V RUSIJI

Februarska revolucija

- buržoazna (oblast prevzame meščanstvo)
- odpravljen je carizem
- masovne stavke preidejo v revolucijo proti carju, vojni in imperialistični politiki
- car nad množico pošlje vojsko, vendar so bili tudi vojaki nezadovoljni in tako se pridružijo delavcem
- car Nikolaj II. se 2.3. odpove prestolu in ustanovljena je ZAČASNA VLADA (meščanska)
 - ta vlada sprejme nekatere zakone: zakon o amnestiji (pomilostitvi) političnih upornikov, ustanovitev vojaških sodišč; svoboda tiska, združevanja, govora, stavkanja
- poleg tega delavci, kmetje in vojaki ustanavljajo SOVJETE (sveti delavskih in vojaških odposlancev)
- pride do dvovladja (traja do oktobrske revolucije)
 - predstavniki DUME: želeli ustavno monarhijo
 - predstavniki SOVJETOV: želeli demokratično republiko

Delavec od vsega tega nima nič in zadevo v roke vzame VLADIMIR ILIĆ ULJANOV - LENIN (v tem času je v emigraciji v Švici) → aprila se vrne v Rusijo in postane vodja BOLJŠEVIKOV (del delavske stranke, ki je za revolucionarno pot v socializem)

Nemci računajo na to, da bo Leninova revolucija v Rusiji oslabilo Rusijo na vzhodni fronti.

Oktobrska revolucija:

- začne se 6./7. 11.
- Hitra in kratka

- Med revolucijo začne zasedati KONGRES SVOJETOV, ki sprejme
 - Odlok o takojšnji prekinitvi vojskovanja (odlok o miru)
 - Odlok o razlastitvi ter delitvi zemlje ("zemljo tistemu, ki jo obdeluje") → agrarna reforma
 - Oblast v Rusiji po revoluciji prevzame kongres sovjetov
- boljševiki sestavijo novo vlado, katere predsednik je Lenin → ker v parlamentu niso imeli večine, ga razpustijo
 - "diktatura proletariata" → totalitarizem
 - Konstituanta: ustavodajna skupščina (naloga je izdati ustavo)
- politična policija